قنادی‌نژاد، فرزانه؛ حیدری، غلامرضا (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل موضوعات پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری این رشته. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۸ (۲)، ۳۹- ۶۲.

شناسایی و تحلیل موضوعات پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری این رشته

فرزانه قنادی نژاد[۱]، غلامرضا حیدری[۲]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۳/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۰۵ DOI: 10.22067/riis.v0i0.65041

چکیده

مقدمه: مطالعه و پژوهش در زمینه چالش‌ها و نیازهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شناسی، می‌تواند به توسعه کارآفرینی در این حوزه کمک کند. در این راستا، هدف پژوهش حاضر شناسایی و دسته‌بندی محورهای پژوهشی مهم کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شناسی و سنجش میزان اهمیت آن‌ها به‌منظور تعیین مهم‌ترین نیازهای پژوهش در این زمینه است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر که به صورت پیمایشی انجام شده است، به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی و تحلیلی است. جامعه پژوهش شامل کلیه استادان و دانشجویان مقطع دکتری در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه‌های تهران، خوارزمی، الزهرا، فردوسی مشهد، شیراز، اصفهان و شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۶ هستند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته بود که برای سنجش روایی صوری آن از نظرات متخصصان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و کارآفرینی و برای سنجش روایی سازه آن از ضریب هم‌بستگی پیرسون و برای سنجش پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (میانگین) و آمار استنباطی (آزمون‌های فریدمن و تی مستقل) انجام گرفته است.

یافته‌ها: پس از مرور متون و نظرخواهی از استادان، ۵۸ موضوع پژوهشی شناسایی و در ۸ محور کلی دسته‌بندی شدند. مهم‌ترین محورهای پژوهشی از دیدگاه جامعه مورد بررسی شامل «آموزش کارآفرینی»، «پژوهش در کارآفرینی»، «فناوری اطلاعات» و «رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی» هستند.

نتیجه‌گیری: نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری، موضوعات تازه و کاربردی و موضوعات مرتبط با فناوری‌های اطلاعاتی نسبت به موضوعات سنتی و مباحث نظری، برای انجام پژوهش‌های آینده در این زمینه دارای اولویت

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده مسئول)، f_ghanadinezhad@yahoo.com

۲. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ghrhaidari@gmail.com

بیشتری هستند. برنامه‌ریزی در زمینه پژوهش به منظور هدفمند کردن موضوعات پژوهش‌ها، مستلزم شناسایی مهم‌ترین محورهای پژوهشی است. نتایج این پژوهش به روشن شدن نیازهای پژوهشی حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شناسی کمک می‌کند.

کلیدواژه‌ها: محورهای پژوهشی، موضوعات پژوهش، کارآفرینی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، استادان، دانشجویان دکتری.

مقدمه

پژوهش همواره موجبات گسترش مرزهای دانش در حوزه‌های علمی و تکامل هر منظومه علمی مانند کارآفرینی را فراهم می‌سازد. پژوهش‌های کارآفرینی که قدمتی نزدیک به چهل سال دارند، اکنون به‌عنوان یک حوزه علمی مهم در بین پژوهشگران زیادی مطرح هستند (لندستروم[1] و دیگران، ۲۰۱۲ در عربیون، عبدالله‌زاده و شریف‌زاده، ۱۳۹۴). امروزه یکی از مهم‌ترین مشکلات جوامع به‌ویژه کشورهای در حال توسعه، معضل بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی است که آثار و پیامدهای منفی را بر اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه بر جای می‌گذارد. علم اطلاعات و دانش شناسی نیز از این امر مستثنی نیست. دراین‌راستا، نوروزی (۱۳۸۸) معتقد است که افزایش چشمگیر بیکاری در میان دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، زنگ خطری جدی به‌شمار می‌رود. ازاین‌رو، ضروری است که برای حل این مشکل، برنامه‌ریزی دقیق، فراگیر و درازمدت صورت گیرد.

به نظر می‌رسد کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، یکی از راهکارهایی است که می‌تواند به عنوان اقدامی مهم و پایدار در جهت توسعه اشتغال و کاهش بیکاری فارغ‌التحصیلان این رشته و نیز افزایش سلامت روحی جامعه و به تبع آن توسعه اقتصادی و فرهنگی کشور مورد توجه قرار گیرد. بنابراین توجه به مطالعه و پژوهش در این زمینه می‌تواند به شناسایی موانع و مشکلات موجود در مسیر توسعه کارآفرینی و ارائه راهکارهایی در جهت رفع این موانع سودمند باشد.

نکته‌ای که در این میان باید به آن توجه داشت این است که علی‌رغم افزایش تعداد پژوهش‌های حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، در بعضی موارد رشد کمی پژوهش‌ها با افزایش کیفیت در آن‌ها همراه نیستند. تعدادی از پژوهش‌های این حوزه کاربردی نبوده و در راستای رفع مسائل و مشکلات جامعه نیستند. شماری از پژوهش‌های این حوزه تکراری و فاقد نوآوری هستند. این امر می‌تواند ناشی از ناتوانی پژوهشگران در انتخاب موضوع برای پژوهش‌های خود باشند (دیانی، ۱۳۸۷؛ فتاحی، ۱۳۸۸؛ فتاحی، ۱۳۹۰؛ فتاحی، بگلو، آخشیک، ۱۳۹۳). با توجه به اینکه بودجه اختصاص‌یافته به بخش پژوهش در کشور ما اندک

1. Landstrom

است و از همین مقدار کم هم به صورت بهینه استفاده نمی‌شود، ضرورت توجه به نیازهای پژوهشی دو چندان می‌شود (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۵).

ریشه شماری از این کاستی‌ها و مشکلات را می‌توان در نامشخص‌بودن نیازهای پژوهشی در هر حوزه علمی دانست. دراین‌راستا، پژوهش حاضر بر آن است تا به شناسایی و تحلیل موضوعات پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری این رشته بپردازد تا به‌این‌ترتیب، موضوعاتی که برای پژوهش در این زمینه مورد نیاز هستند، تعیین و در اختیار پژوهشگران آینده قرار گیرند. دراین‌صورت، می‌توان انتظار داشت که پژوهش‌های آینده دارای جهت‌گیری‌های روشن‌تر و منطقی‌تری باشند و از اتلاف منابع انسانی و مالی برای انجام پژوهش‌هایی که فاقد اهمیت و اولویت هستند، جلوگیری کرد.

به‌منظور تعیین محورهای پژوهشی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، توجه به موضوعات پژوهش‌هایی که در بازه‌های زمانی مختلف در این حوزه صورت گرفته امری ضروری است. بررسی موضوعات پژوهش نشان می‌دهد که در طی دوره‌های زمانی مختلف، به چه موضوعاتی بیشتر یا کم‌تر پرداخته شده است. هنگامی که کاستی‌های پژوهش در موضوعاتی خاص تعیین شد، می‌توان انتظار داشت که خط‌مشی پژوهش‌های آینده را طوری برنامه‌ریزی نمود که به موضوع‌هایی که کم‌تر پرداخته شده است، توجه بیشتری مبذول شود.

در داخل و خارج از ایران پژوهش‌هایی در زمینه بررسی موضوعات پژوهشی کارآفرینی در دوره‌های زمانی مختلف پرداخته‌اند. آلدریچ (Aldrich, 1992) در پژوهشی به تحلیل ۱۴۱ مقاله ارائه‌شده در کنفرانس سالانه دانشکده بابسون و ۱۸۱ مقاله منتشر شده در مجلات تخصصی پرداخت. یافته‌ها بیانگر آن است که مهم‌ترین موضوعات پژوهش‌ها شامل شخصیت کارآفرین، ویژگی تعمیم‌پذیری نتایج، مطالعات طولی، جهانی‌بودن و مطالعات خارج از آمریکا بودند (عربیون، عبدالله زاده و شریف زاده، ۱۳۹۴). در پژوهشی دیگر، داویدسون و ویکلند (Davidsson & Wiklund, 2001) بیان کردند که تمرکز پژوهش‌ها از ویژگی‌های روان‌شناختی کارآفرینان به موضوعاتی با جنبه‌های شناختی و رفتاری کارآفرینان تغییر کرده است و تأکید بر زمینه و فرآیند کارآفرینی به‌ویژه چگونگی پیدایش فعالیت‌های کارآفرینانه جدید و توسعه نظری و مفهومی قرار گرفته است.

نتایج مطالعه یوسباساران، وستد و رایت (Ucbasaran, Westhead & Wright, 2001) نشان داد که مهم‌ترین موضوعات کارآفرینی عبارت‌اند از: پیش‌نیازهای نظری برای پژوهش کارآفرینی، انواع

کارآفرین، فرآیند کارآفرینی، انواع و اشکال سازمان‌ها (محیط درونی شامل سه مورد قبلی)، محیط بیرونی پژوهش کارآفرینی و پیامدها و اثرات کارآفرینی. نتایج مطالعه بوسنیتز، وست، شپهرد، نلسون، چاندلر و زاکاراکیس (Busenitz, West, Shepherd, Nelson, Chandler & Zacharakis, 2003) نشان داد که گرایش پژوهشی کارآفرینی به سمت افراد کارآفرین، فرصت‌های کارآفرینانه، حالت‌های سازماندهی کارآفرینی و محیط شکل‌گیری کارآفرینی متمرکز بوده است. ایرلند، راتزل و وب (Ireland, Reutzel & Webb, 2005) نشان دادند که موضوعات مربوط به کسب‌وکارهای کوچک، جدید و مخاطره‌پذیر، کارآفرینی بین‌المللی، نهادی، شرکتی و مطالعه بر افراد کارآفرین رو به افزایش بودند. کیپ و گاسمن (Keupp & Gassmann, 2009) به این نتیجه رسیدند که این حوزه نیازمند پژوهش‌های نظری است. نتایج پژوهش تکسیرا (Teixeira, 2011) بیانگر آن است که پژوهش‌های مربوط به کسب‌وکار خانوادگی، نوآوری، فناوری وسیاست از محورهای مهم مورد تأکید در حوزه کارآفرینی بوده است.

در داخل کشور، وکیلی و انصاری (۱۳۹۰) در پژوهش خود به تحلیل محتوای ۹۲ مقاله منتشر شده در نشریه توسعه کارآفرینی تا سال ۱۳۹۰ پرداختند. نتایج نشان داد که بیشتر مطالعات بر روی کارآفرینان، مؤسسان کسب‌وکار و مدیران سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی صورت گرفته است. در پژوهشی دیگر، عربیون، عبدالله‌زاده و شریف زاده (۱۳۹۴) با هدف بررسی موضوعات پژوهش‌های کارآفرینی در ایران، به تحلیل محتوای مقالات منتشر شده در این حوزه تا پایان سال ۱۳۹۱ پرداخت. نتایج بیانگر آن است که گرایش بیشتر پژوهش‌ها به سمت جنبه‌های روان‌شناختی و رفتاری کارآفرینی بوده است.

توکلی فراش (۱۳۹۵) با استفاده از نوع تحلیل هم‌رخدادی واژگان و با رویکرد علم‌سنجی به تحلیل نقشه علم‌نگاشتی برون‌دادهای حوزه کارآفرینی در بازه زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۵ در پایگاه استنادی وب آو ساینس پرداخت. نتایج نشان داد که پنج حوزه موضوعی مهم کارآفرینی عبارت‌اند از: ماهیت کارآفرینی، چشم‌انداز کارآفرینی، زمینه کارآفرینی، دانش و مهارت کارآفرینی و ابزارهای کارآفرینانه. قوی‌ترین واژگان این حوزه از لحاظ بسامد هم‌رخدادی و میزان پیوندهایی که برقرار کرده‌اند عبارت‌اند از: کارآفرینی، عملکرد، استراتژی‌ها، نوآوری و شرکت‌ها. برترین و موثرترین واژگان این حوزه بر اساس سنجه‌های مرکزیت (درجه، نزدیکی، بردار ویژه و بینابینی) عبارت‌اند از: کارآفرینی، شرکت‌ها، رشد، صنعت، نوآوری، سازمان‌ها، عملکرد، استراتژی‌ها، عوامل تعیین‌کننده، عوارض، کسب‌وکار، مدیریت، بازارها، شبکه‌ها، دانش، فناوری، مدل‌ها، چشم‌انداز و ایجاد.

در ادامه به بررسی پژوهش‌های صورت‌گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در خارج از کشور به‌منظور شناسایی موضوعات پژوهشی طی دوره‌های زمانی مختلف در این حوزه پرداخته می‌شود:

جدول ۱. بررسی پژوهش‌های صورت‌گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در خارج از کشور

پژوهشگر	جامعه مورد مطالعه	روش پژوهش	موضوع پژوهش	نتایج
White (1987)	–	کتابخانه‌ای	رابطه کارآفرینی و حرفه کتابداری	اشاره به وضعیت بد کتابخانه‌ها از نظر کارآفرینی
Cottam (1989)	کتابخانه عضو انجمن تحقیقاتی آمریکا	پیمایشی	اثرگذاری کارآفرینان کتابخانه بر فناوری	اشاره به خصوصیات گرایش به کارآفرینی درون‌سازمانی
Du Toit (2000)	–	کتابخانه‌ای	کارآفرینی با اطلاعات و دانش «اطلاع‌آفرینی»	تأکید بر تخیل، خلاقیت و نوآوری برای طراحی یک برنامه آموزشی برای اطلاع‌آفرینی
Leonard & Clementson (2012)	ده دانشگاه ایالات‌متحده	پیمایش با پرسش‌نامه و مصاحبه	کسب‌وکار کتابداران و ویژگی‌های کارآفرینی آنان	وجود رابطه معناداری بین متغیر کارآفرینی با توجه به جنسیت و سابقه خدمت و فرهنگ سازمانی
Ibrahim & Mas’ud (2016)	دانشجویان نیجریه	پیمایشی	اثرات مهارت کارآفرینی بر رفتار و قصد کارآفرینانه	تأثیر مثبت مهارت کارآفرینی بر رفتار کارآفرینانه دانشجویان

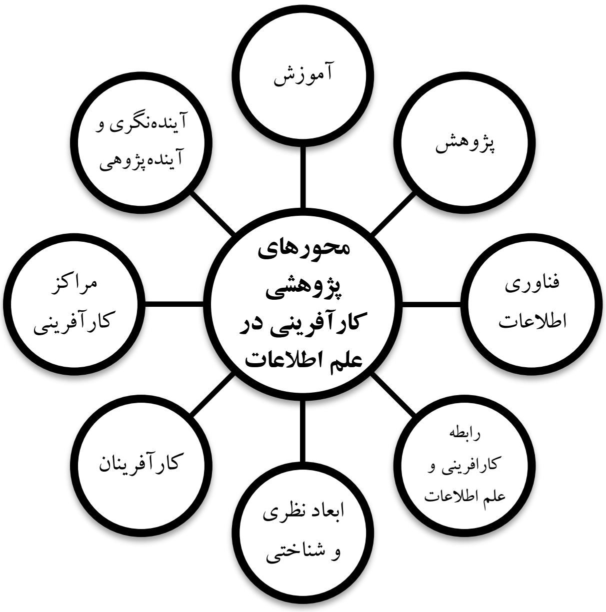
در داخل کشور نیز، مطالعات مختلفی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شنا سی انجام شده است که اطلاعات مربوط‌به آن‌ها در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در داخل کشور

پژوهشگر	جامعه مورد مطالعه	روش پژوهش	موضوع پژوهش	نتایج
رستگارهروکی (۱۳۸۸)	کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تهران	پیمایشی	سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی کتابداران	ضعف نیمی از جامعه آماری از نظر کارآفرینی
میرزاصفی (۱۳۹۰)	دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان	پیمایشی	رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کارآفرینی	رابطه معنادار میان سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کارآفرینی
سادات‌سیدی (۱۳۹۰)	کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان	پیمایشی	نقش کتابخانه‌های عمومی در توسعه کارآفرینی	نقش مهم کتابخانه‌های عمومی در توسعه کارآفرینی در قالب خدمات آموزشی، اطلاع‌رسانی، پژوهشی، مشاوره‌های و جنبی
لطیفی، صیامیان و مهدی‌زاده (۱۳۹۱)	کتابداران کتابخانه‌های عمومی ۳۲ استان	پیمایشی	رابطه منابع قدرت مدیران با ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی کتابداران	قدرت مرجعیت، منبع قدرت در بین مدیران و توفیق‌طلبی بالاترین میانگین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی کتابداران
منصوری‌نژاد، نقشینه، احمد پورداریانی (۱۳۹۱)	دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تهران	پیمایشی	ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی	وضعیت نامطلوب ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان
بلوچ و نیک‌فرد (۱۳۹۱)	–	کتابخانه‌ای	چالش‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	چالش‌ها تحت عنوان عوامل بیرونی شامل (سیاست، جامعه، فرهنگ عمومی، محیط) و درونی (مدیریت، کتابداران، بودجه، فقدان رقابت)

پژوهشگر	جامعه مورد مطالعه	روش پژوهش	موضوع پژوهش	نتایج
اباذری، باب‌الحوائجی و نوشین‌فرد (۱۳۹۱)	–	کتابخانه‌ای و مرور متون	راهکارهای ارتقای کارآفرینی در کتابخانه‌ها	بیان مباحثی چون مهارت‌های کتابداران کارآفرین، خوداشتغالی، راهکارها و چالش‌های رشته علم اطلاعات در زمینه کارآفرینی
پیرعلی و سیادت (۱۳۹۱)	–	تحلیلی– توصیفی	فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی در علم اطلاعات	ارائه راهبردهایی جهت رفع چالش‌های موجود
جلیل‌پور (۱۳۹۱)	–	کتابخانه‌ای	موانع کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	اشاره به تعریف، ضرورت و موانع کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی
جعفری (۱۳۹۱)	–	مرور متون	راهکارهای ارتقای کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع برای دانش‌آموختگان با تحول در بازار کار و بازنگری در برنامه درسی
حیدری‌پناه و احمدی (۱۳۹۱)	–	کتابخانه‌ای	مشکلات بازار کار فارغ‌التحصیان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	بی‌انگیزه‌بودن دانشجویان، عدم کسب مهارت‌های مورد نیاز بازار کار، عدم آشنایی با فناوری‌های روز
صفوی و مرادی (۱۳۹۲)	دانش‌آموختگان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	پیمایشی	موانع کارآفرینی و اشتغال‌زایی دانش‌آموختگان	نبود آموزش مناسب جهت کسب درآمد از مهارت‌های حرفه‌ای
قنادی‌نژاد و بیگدلی (۱۳۹۶)	دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز	پیمایشی	ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و راهکارهای ارتقای این ویژگی‌ها	اشاره به وضعیت مطلوب ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان، تأکید بر راهکارهای جانبی و آموزشی

تأملی بر پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه نشان می‌دهد که پژوهش‌های اندکی در داخل و خارج از کشور در صدد بررسی و تحلیل موضوعات پژوهشی کارآفرینی بوده‌اند. در بیشتر این پژوهش‌ها از روش تحلیل محتوا به‌منظور بررسی محورهای پژوهشی رشته استفاده گردیده است. عدم تنوع روش‌های پژوهشی استفاده شده توسط پژوهشگران، از نقاط ضعف این مطالعات است. این مطالعات بیشتر در صدد بررسی موضوعات پژوهش‌های صورت‌گرفته در زمینه کارآفرینی بوده و فقط به این مسئله پرداخته‌اند که بیشترین تعداد پژوهش‌ها به چه موضوعاتی اختصاص یافته و در چه زمینه‌های موضوعی، پژوهش‌های کم‌تری صورت گرفته و به چه موضوعاتی اصلاً پرداخته نشده است. در هیچ‌کدام از این مطالعات میزان اهمیت موضوعات پژوهشی مورد بررسی قرار نگرفته است و به تعیین مهم‌ترین پژوهشی در این زمینه از دیدگاه متخصصان این حوزه پرداخته نشده است. دراین‌راستا، به مرور موضوعات پژوهش‌هایی که در دوره‌های زمانی مختلف در این حوزه صورت‌گرفته، پرداخته شده است. مرور متون و پیشینه‌های مذکور و نظرخواهی از متخصصان حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شناسی، منجربه شناسایی ۵۸ موضوع پژوهشی در این حوزه شد که این موضوعات در ۸ محور کلی دسته‌بندی شدند. در ادامه، به معرفی این محورها در تصویر ۱ پرداخته شده است.

تصویر ۱. محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اساس مطالعه متون و نظرخواهی از متخصصان این حوزه

پژوهش حاضر بر آن است تا به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. مهم‌ترین محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری کدام‌اند؟

۲. مهم‌ترین موضوعات پیشنهادی در هریک از محورهای پژوهشی شناسایی شده در کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری کدام‌اند؟

۳. آیا تفاوت معناداری میان دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری، در خصوص مهم‌ترین موضوعات پژوهشی تعیین‌شده وجود دارد؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر که به صورت پیمایشی انجام شده است، به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع توصیفی و تحلیلی است. به‌منظور شناسایی مهم‌ترین محورهای پژوهشی در زمینه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی از روش‌های زیر استفاده گردید:

- مطالعه متون مختلف حوزه‌های کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی که به ارائه دسته‌بندی‌های مختلفی از موضوعات این حوزه‌ها پرداخته‌اند؛
- نظرخواهی از استادان و متخصصان حوزه‌های کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛
- مطالعه و بررسی الویت‌های پژوهشی ارائه‌شده توسط مراکز کارآفرینی در دوره‌های زمانی مختلف که از طریق وب‌سایت آن‌ها قابل دسترس است؛
- تحلیل و بررسی پژوهش‌هایی که به نوعی در صدد شناسایی موضوعات پژوهشی حوزه‌های کارآفرینی در بازه‌های زمانی مختلف و با استفاده از روش‌های مختلف بوده‌اند که این بررسی‌ها نشان می‌دهد، بیشترین تعداد پژوهش‌ها مربوط به چه موضوعاتی است و به چه موضوعاتی کم توجهی شده است؛
- مطالعه و بررسی پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده در مطالعات صورت‌گرفته در حوزه‌های کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی در طی چند سال اخیر.

جامعه پژوهش شامل کلیه استادان و دانشجویان مقطع دکتری در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در دانشگاه‌های تهران، خوارزمی، الزهرا، فردوسی مشهد، شیراز، اصفهان و شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۶ هستند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته بود. به‌دلیل محدودبودن جامعه پژوهش، پرسش‌نامه بین تمامی افراد جامعه (۱۶۵ نفر) به صورت الکترونیکی و حضوری توزیع و در

نهایت ۱۱۴ پرسش‌نامه گردآوری شد. به‌این‌ترتیب، نرخ بازگشت پرسش‌نامه‌ها ۶۹درصد و قابل قبول است. به‌منظور حصول اطمینان از روایی محتوایی پرسش‌نامه مورد استفاده در این پژوهش، از دو روش زیر استفاده گردید:

۱. پرسش‌نامه مورد نظر، به ۳ نفر از متخصصان کارآفرینی و ۵ نفر از متخصصان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی داده شد. پس از دریافت نظر آن‌ها و اعمال تغییرات مورد نیاز، نسخه نهایی پرسش‌نامه تدوین شد.

۲. روایی سازه پرسش‌نامه مورد بررسی در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب هم‌بستگی پیرسون از طریق همبسته‌کردن مقیاس‌های پرسش‌نامه با نمره کل پرسش‌نامه به دست آمده است که نتایج آن نشان داد که روایی سازه این پرسش‌نامه در حد مطلوبی است و از میان مقیاس‌ها، آموزش کارآفرینی با ضریب هم‌بستگی ۰/۸۷ بالاترین و مطالعات مربوط به کتابداران کارآفرین با ضریب هم‌بستگی ۰/۶ پایین‌ترین هم‌بستگی را با نمره کل دارند.

در این پژوهش به‌منظور حصول اطمینان از پایایی ابزار پژوهش، پرسش‌نامه مورد نظر میان ۳۰ نفر از افراد جامعه مورد بررسی توزیع و جمع‌آوری شد و برای برآورد پایایی آن از روش آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۸ محاسبه گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نسخه ۲۲ نرم‌افزار اس. پی. اس. اس[1] و با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (میانگین) و آمار استنباطی (آزمون‌های فریدمن و تی مستقل) انجام گرفته است.

یافته‌ها

۱. مهم‌ترین محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری کدام‌اند؟

جدول ۳ نتایج تعیین رتبه‌های هر یک از محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی را بر اساس آزمون فریدمن نشان می‌دهد. با توجه به اینکه سطح معناداری کم‌تر از ۰/۰۵ است، فرض H_0 رد می‌شود و ادعای یکسان بودن رتبه‌ها پذیرفتنی نیست. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان برای محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی رتبه‌بندی در نظر گرفت و نمی‌توان

1. Statistical package for social science (SPSS)

اهمیت آن‌ها را یکسان فرض کرد. به عبارت دیگر، میانگین رتبه‌های مؤلفه‌های مربوط به کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی از نظر پاسخ‌دهندگان یکسان نیستند.

جدول ۳. رتبه‌بندی محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	آموزش کارآفرینی	۵/۵۰
۲	پژوهش در کارآفرینی	۵/۱۴
۳	فناوری اطلاعات	۵/۰۰۱
۴	رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۴۹
۵	ابعاد نظری و شناختی کارآفرینی	۴/۰۰۱
۶	مطالعات مربوط به کارآفرینان	۳/۵
۷	مراکز کارآفرینی	۳/۰۰۲
۸	آینده‌نگری و آینده‌پژوهی	۳

بر اساس داده‌های جدول ۳، استادان و دانشجویان، محور «آموزش کارآفرینی» با میانگین رتبه ۵/۵۰ را مهم‌ترین محور پژوهشی ارزیابی کرده‌اند. اولویت دوم متعلق به محور «پژوهش در کارآفرینی» با میانگین رتبه ۵/۱۴ است. داده‌ها بیانگر آن است که اولویت سوم متعلق به محور «فناوری اطلاعات» با میانگین ۵/۰۰۱ است. محور دیگری که از دیدگاه جامعه مورد بررسی، مهم تشخیص داده شده است، مربوط به «رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی» با میانگین ۴/۴۹ هستند.

۲. مهم‌ترین موضوعات پیشنهادی در هر یک از محورهای پژوهشی شناسایی شده در کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری کدام‌اند؟

به‌منظور تعیین رتبه‌های هر یک از موضوعات پیشنهادی در محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شناسی از آزمون فریدمن استفاده شده است و در ادامه نتایج مربوط به این آزمون ارائه شده است. با توجه به اینکه سطح معناداری کم‌تر از ۰/۰۵ است، فرض H_0 رد می‌شود و ادعای یکسان بودن رتبه‌ها پذیرفتنی نیست. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان برای موضوعات پیشنهادی در هر یک از محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی رتبه‌بندی در نظر گرفت و نمی‌توان اهمیت آن‌ها را یکسان فرض کرد. به عبارت دیگر، میانگین رتبه‌های مؤلفه‌های مربوط به موضوعات پیشنهادی در هر کدام از محورهای پژوهشی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی (ابعاد نظری و شناختی کارآفرینی، آموزش، پژوهش، فناوری اطلاعات، رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی،

آینده‌نگری و آینده‌پژوهی، مطالعات مربوط به کارآفرینان، مراکز کارآفرینی) از نظر پاسخ‌دهندگان یکسان نیستند.

جدول ٤. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «ابعاد نظری و شناختی» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	مطالعه فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۱۰
۲	مطالعه روابط میان‌رشته‌ای حوزه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۶۱
۳	بررسی الگوها و مدل‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۵۹
۴	بررسی مفهوم کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۳۰
۵	مطالعه نوع‌شناسی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۹۰
۶	مطالعه فلسفه و نظریه‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۳۲
۷	بررسی تاریخ پیدایش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۲/۱۹

بر اساس داده‌های جدول ۴، در محور ابعاد نظری و شناختی، موضوع «مطالعه فرصت‌ها و چالش‌های کارآفرینی در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی» با میانگین رتبه ۵/۱۰، اولویت اول را به خود اختصاص داده است.

جدول ٥. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «آموزش کارآفرینی» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	مطالعه تطابق دانش و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات با نیازهای بازار کار در جامعه	۶/۶۹
۲	کاربرد فناوری اطلاعات در بهبود آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۶/۲۶
۳	تأثیر آموزش کارآفرینی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ارتقای مهارت‌ها و رفتارهای کارآفرینانه دانش‌آموختگان این رشته	۶/۲۰
۴	تأثیر آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در توسعه اشتغال در این حوزه	۵/۸۸
۵	شناسایی نیازهای آموزش کارآفرینی در میان دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۷۰
۶	ارزیابی برنامه‌های آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران و مقایسه آن با کشورهای خارجی	۵/۶۶
۷	مطالعه چالش‌های آموزش کارآفرینی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهایی برای رفع این مشکلات	۵/۵۹

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۸	بررسی الگوهای آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۰۶
۹	مطالعه آینده آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۴۸
۱۰	مطالعه رسالت و اهداف آموزش کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۴۹

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، در محور آموزش کارآفرینی، بالاترین رتبه به موضوع «مطالعه تطابق دانش و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش شناسی با نیازهای بازار کار در جامعه» با میانگین رتبه ۶/۶۹ اختصاص دارد.

جدول ٦. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «پژوهش در کارآفرینی»

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	مطالعه درباره تبدیل یافته‌های پژوهشی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی به ثروت، خدمت و کار	۵/۴۷
۲	بررسی تناسب پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی با نیازهای جامعه	۴/۹۹
۳	شناسایی نیازهای پژوهشی حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۹۲
۴	نقش فناوری در توسعه پژوهش در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۹۱
۵	ارزیابی کمی و کیفی پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۱۸
۶	مطالعه روش‌شناسی پژوهش در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۰۶
۷	راهبردهای توسعه پژوهش در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۹۹
۸	آینده پژوهش در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۵۲

داده‌های جدول ۶ بیانگر آن است که در میان موضوعات مربوط به محور پژوهش در کارآفرینی، اولویت اول متعلق به موضوع «مطالعه درباره تبدیل یافته‌های پژوهشی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی به ثروت، خدمت و کار» با میانگین رتبه ۵/۴۷ است.

جدول ۷. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «فناوری اطلاعات» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	نقش شبکه‌های اجتماعی در تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۸۴
۲	مطالعه فرصت های شغلی موجود در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در فضای مجازی	۵/۴۳
۳	ضرورت طراحی وب‌سایت جهت بهبود بخشیدن به فعالیت‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۳۰
۴	بررسی زیرساخت‌های فناوری مورد نیاز برای توسعه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۲۴
۵	نقش بازاریابی در توسعه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۲۲
۶	کاربرد فناوری اطلاعات در کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۷۷
۷	مطالعه مباحث مربوط به امنیت و حفظ حریم خصوصی در کسب‌وکارهای کارآفرینانه در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در فضای مجازی	۴/۷۳
۸	نقش رسانه ملی (تلویزیون) در توسعه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۳۵
۹	مزایا و معایب کارآفرینی دیجیتالی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۱۳

مطابق با داده‌های جدول ۷، در محور فناوری اطلاعات، بالاترین میانگین رتبه (۵/۸۴) مربوط به موضوع «نقش شبکه‌های اجتماعی در تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی» است.

جدول ۸. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «آینده‌نگری و آینده‌پژوهی» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	موضوعات	میانگین رتبه
۱	مطالعه چالش‌های آینده کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۳۳
۲	دستاوردهای کارآفرینی و خوداشتغالی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در آینده	۳/۲۲
۳	اهمیت کسب‌وکارهای اینترنتی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در آینده	۳/۱۲
۴	پیش‌بینی وضعیت کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی در آینده	۳/۰۶
۵	فلسفه آینده‌پژوهی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۲/۲۷

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می شود، در محور آینده‌نگری و آینده‌پژوهی، موضوع «مطالعه چالش های آینده کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی»، بالاترین میانگین (۳/۳۳) را به خود اختصاص داده است.

جدول ۹. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی	میانگین رتبه
۱	بررسی مشکلات بازار کار فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن	۵/۶۰
۲	بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۵/۲۱
۳	نقش سواد اطلاعاتی در افزایش قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۶۴
۴	نقش کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی در توسعه کارآفرینی	۴/۴۷
۵	بررسی تأثیر فرایند مدیریت دانش بر کارآفرینی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی	۴/۳۳
۶	زیرساخت‌ها و الزامات مورد نیاز برای ایجاد روحیه کارآفرینانه در دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۴/۲۵
۷	عوامل مؤثر بر رفتارهای کارآفرینانه دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۷۵
۸	تأثیر فرهنگ سازمانی بر توسعه کارآفرینی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی	۳/۷۴

بر اساس جدول ۹، در محور رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی، موضوع «بررسی مشکلات بازار کار فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن» با میانگین ۵/۶۰، رتبه اول را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۰: رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «مراکز کارآفرینی» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	مراکز کارآفرینی	میانگین رتبه
۱	امکان‌سنجی ایجاد مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۴۵
۲	نقش پارک‌های علم و فناوری در توسعه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۳/۱۶
۳	بررسی موانع توسعه مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهایی برای رفع این موانع	۳/۰۵
۴	ارزیابی عملکرد مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۲/۸۶
۵	مطالعه اهداف و رسالت‌های مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی	۲/۴۹

همان‌طور که در جدول ۱۰ مشاهده می شود، در محور مراکز کارآفرینی، بالاترین رتبه به موضوع «امکان‌سنجی ایجاد مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی» با میانگین ۳/۴۵ اختصاص یافته است.

جدول ۱۱. رتبه‌بندی موضوعات پیشنهادی در محور «مطالعات مربوط به کارآفرینان» بر اساس آزمون فریدمن

درجه اهمیت	کارآفرینان	میانگین رتبه
۱	ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۴/۱۴
۲	بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۳/۶۸
۳	شناسایی مهارت‌های علمی و عملی مورد نیاز برای متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۳/۶۴
۴	بررسی مهم‌ترین فعالیت‌های متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۳/۵۸
۵	بررسی موانع توسعه نگرش‌های کارآفرینانه در میان متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۳/۴۱
۶	مطالعه سبک‌های تصمیم‌گیری متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین	۲/۵۵

داده‌های جدول ۱۱ بیانگر آن است که در میان موضوعات مربوط به محور مطالعات مربوط به کارآفرینان، اولویت اول متعلق به موضوع «ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین» با میانگین ۴/۱۴ است.

۳. آیا تفاوت معناداری میان دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری، در خصوص مهم‌ترین موضوعات پژوهشی تعیین شده وجود دارد؟

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از میان شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر، ۸۴ نفر (۷۳/۶۸ درصد) از دانشجویان دکتری و ۳۰ نفر (۲۶/۳۱ درصد) از استادان بوده‌اند. در راستای پاسخ به این پرسش از آزمون تی مستقل استفاده شده است، نتایج بیانگر آن است که میان دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری در خصوص مهم‌ترین پژوهشی تعیین شده اختلاف معناداری وجود ندارد (t=۲/۳۱, df=۱۱۲, p>۰/۶۶).

بحث و نتیجه‌گیری

نخستین گام برای انجام پژوهش‌های علمی در هر رشته، داشتن امکانات، نیروی انسانی متخصص و منابع مالی از یک سو و تعیین نیازهای پژوهشی از سوی دیگر است. اگر نیازهای پژوهشی هر رشته به طور دقیق و مناسب تعیین شود، امکان بیشتری را برای انجام مطلوب سایر مراحل پژوهش فراهم می‌آورد و در

نتیجه از نتایج پژوهش‌ها به صـــورت مؤثرتر و کارآمدتر اســتفاده خواهد شـــد. رشـــته علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز از این امر مستثنی نیست. در پژوهش حاضر، به‌منظور تعیین مهم‌ترین موضوعات پژوهشی کارآفرینی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ابتدا به مطالعه متون و نظرخواهی از متخصصان حوزه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی پرداخته شده است. نتایج این مطالعات و بررسی‌ها، شناسایی مهم‌ترین موضـوعات پژوهشـی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی بود که در ۸ بعد کلی شـامل «ابعاد نظری و شـــناختی کارآفرینی»، «آموزش کارآفرینی»، «پژوهش در کارآفرینی»، «فناوری اطلاعات»، «آینده‌نگری و آینده‌پژوهی»، «رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شـــناســـی»، «مراکز کارآفرینی» و «مطالعات مربوط به کارآفرینان» تقسیم‌بندی شدند. موضوعات پژوهشی شناسایی شده در این زمینه در اختیار جامعه مورد بررســـی قرار گرفت تا از میان آن‌ها، موضـــوعاتی که برای پژوهش‌های آینده اولویت بیشتری دارند، مشخص شوند.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن اســـت که در میان محورهای کلی کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، محور «آموزش کارآفرینی» اولویت اول را به خود اختصاص داده است. مشکلات ناشی از بیکاری شماری از فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی ضرورت توجه بیشتر به کارآفرینی و توسـعه آن را روشــن می‌سـازد. باید توجه داشـت که کسـب ویژگی‌ها و مهارت‌های کارآفرینی مسـتلزم آموزش مســـتمر آن اســـت. بنابراین آموزش کارآفرینی باید از ســـوی دانشـــگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌منظور تقویت ویژگی‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه و تربیت افرادی با اعتماد به نفس بالا، فرصت‌شـناس و به طور کلی افرادی که تمایل بیشتری به راه‌اندازی کسب‌وکار مستقل دارند، مورد توجه قرار گیرد. بنابراین نقش مهم آموزش کارآفرینی در توسعه مهارت‌های کارآفرینانه و رفع موانعی که در این مسیر وجود دارد، ضرورت مطالعه و پژوهش در این زمینه را روشن .

تحلیل داده‌ها بیانگر آن است که دومین محوری که استادان و دانشجویان دکتری آن را مهم و در اولویت قرار، محور «پژوهش در کارآفرینی» اســـت. مطالعه در زمینه پژوهش در این حوزه روشـــن خواهد کرد که چه پژوهش‌هایی در زمینه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـــناســـی انجام گرفته اســـت و این پژوهش‌ها تا چه حد در راستای نیازهای جامعه بوده‌اند و از نتایج و یافته‌های آن‌ها در جهت رفع مشکلات جامعه استفاده می‌شود؟ به چه موضوعاتی توجه بیشتری شده و چه خلأها و کاستی‌هایی در این زمینه وجود دارد؟ بنابراین مطالعه و ارزیابی پژوهش‌های این حوزه، مشـــکلات و کاســـتی‌های موجود را روشـــن و در نهایت به ارائه راهکارهایی برای رفع مشکلات موجود کمک خواهد کرد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشــان داد که از دیدگاه اســتادان و دانشــجویان دکتری، در میان محورهای پژوهشی، اولویت سوم، متعلق به محور «فناوری اطلاعات» است. امروزه تحولات ناشی از فناوری اطلاعات نقش مهمی در توسعه کارآفرینی و ایجاد فرصت‌های شغلی بیشتر فراهم کرده است. فناوری اطلاعات و به‌ویژه اینترنت با امکانات منحصـربه‌فرد خود مثلاً سـرعت و سـهولت در پرداخت و دریافت وجه توانسـته اسـت شـکل جدیدی از اشـتغال‌زایی را برای جویندگان کسـب‌وکار فراهم کند. کارآفرینان با اسـتفاده از فناوری اطلاعات می‌توانند فرصت‌های بیشتر وی را در راستای کسب‌وکار به صورت مجازی فراهم کنند. به‌این‌ترتیب، مطالعه و پژوهش در این زمینه به‌منظور توسـعه و ایجاد تحول در کارآفرینی و توسـعه اشـتغال در فضای مجازی و رفع مشکلات در این زمینه ضروری است.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن اســت که از دیدگاه اســتادان و دانشــجویان دکتری، محور «رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی» اولویت چهارم را در میان سـایر محورها کسـب کرده اسـت. مطالعه و پژوهش در خصــوص جنبه‌های مختلف کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شــناســی منجربه آشـنایی دانشـجویان و فارغ‌التحصـیلان این رشـته با این مفهوم و در نتیجه توسـعه آن می‌شـود. به‌این‌ترتیب، زمینه برای شناخت مشکلات و موانع ترویج کارآفرینی در رشته و راهکارهای توسعه آن فراهم می‌شود.

یافته‌های پژوهش نشــان می‌دهد در محور ابعاد نظری و شــناختی کارآفرینی، موضــوع «مطالعه فرصــت‌ها و چالش‌های کارآفرینی در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شــناســی» رتبه اول را در میان ســایر موضوعات به خود اختصاص داده است. چالش‌ها و مشکلات مختلفی در کارآفرینی وجود دارد از جمله عدم توافق عام بر روی مفهوم کارآفرینی، مشـکل در آموزش آن و عدم حمایت از کارآفرینان، که مطالعه و پژوهش درخصــوص این مشــکلات به‌منظور کمک به رفع آن‌ها امری ضــروری اســت. همچنین مطالعه فرصت‌های کارآفرینی موجب شناخت بهتر این فرصت‌ها و بهره بردن از آن‌ها می‌شود.

تحلیل داده‌ها نشــان می‌دهد که در محور آموزش کارآفرینی، بالاترین رتبه به موضــوع «مطالعه تطابق دانش و مهارت‌های فارغ‌التحصــیلان رشــته علم اطلاعات و دانش‌شــناســی با نیازهای بازار کار در جامعه» اختصـاص دارد. یکی از مهم‌ترین مشـکلات آموزش و نظام آموزشـی این اسـت که دانشـجویان را برای رفع نیازهای سازمان‌ها و شرکت‌ها تربیت نمی‌کنند. در واقع، میان دانش و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان دانشــگاهی و نیازهای بازار کار هماهنگی و ســازگاری وجود ندارد و همین امر عامل مهمی در افزایش بیکاری در فارغ‌التحصیلان است. به‌این‌ترتیب، مطالعه در خصوص بررسی میزان تطابق دانش و مهارت‌های

فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی با نیازهای بازار کار در جامعه منجر به روشن‌شدن بسیاری از مشکلات موجود در بازار کار شده و زمینه را برای رفع آن‌ها فراهم کرده است.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که در میان موضوعات مربوط به محور پژوهش در کارآفرینی، اولویت اول متعلق به موضوع «مطالعه درباره تبدیل یافته‌های پژوهشی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی به ثروت، خدمت و کار» است. یکی از آسیب‌های پژوهش در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کاربردی نبودن نتایج برخی از پژوهش‌ها، عدم تبدیل و یافته‌های پژوهشی به کار و ثروت و در نتیجه عدم استفاده از دستاوردهای پژوهش‌ها در راستای رفع نیازهای جامعه است. این در حالی است که یکی از دلایل اصلی پیشرفت در کشورهای توسعه یافته توجه به مسئله تبدیل و یافته‌های پژوهشی به کار و ثروت است. ازسوی‌دیگر، عدم توجه به استفاده از دستاوردهای پژوهشی در جامعه و عرضه آن‌ها به بازار کار، یکی از نقاط ضعف عمده کشورهای در حال توسعه است. بنابراین مطالعه و پژوهش در این زمینه به‌منظور شناسایی راهکارها و رهنمودهای لازم جهت تبدیل و یافته‌های پژوهشی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی به خدمت و کار و کمک به تسریع انجام آن ضروری است.

طبق یافته‌های حاصل از پژوهش، در محور فناوری اطلاعات، بالاترین رتبه مربوط به موضوع «نقش شبکه‌های اجتماعی در تشخیص و توسعه فرصت‌های کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی» است. فناوری اطلاعات و ارتباطات، تحولاتی در بسیاری از فعالیت‌های اجتماعی از جمله کارآفرینی پدید آورده است و به‌این‌ترتیب، می‌تواند باعث تسهیل فرآیندهای کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی شود. امروزه شبکه‌های اجتماعی با کاربرد وسیعی که در میان مردم پیدا کرده‌اند و با برخورداری از ویژگی‌ها و قابلیت‌های مختلف توانسته‌اند انعطاف‌پذیری شایان توجهی را در زمینه کارآفرینی از خود نشان دهند. اطلاعات و ارتباطات از ملزومات اساسی برای هر فعالیت کارآفرینی هستند. شبکه‌های اجتماعی، شرایط تازه‌ای را پدید آورده‌اند که در آن تولیدکنندگان، فروشندگان، مشتریان و تقریباً همه عوامل دست‌اندرکار یک چرخه اقتصادی بتوانند به‌راحتی در یک فضای مجازی مشترک با یکدیگر در ارتباط باشند و به تبادل اطلاعات، خدمات، محصولات و پول بپردازند. همین ویژگی‌ها سبب افزایش کارایی در امر کارآفرینی و ایجاد و توسعه اشتغال در جامعه می‌شود. بنابراین توجه به شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی و به تبع آن مطالعه و پژوهش در این زمینه به‌منظور کمک به توسعه نوآوری و خوداشتغالی در رشته ضروری است.

تحلیل داده‌ها نشـان می‌دهد که در محور آینده‌نگری و آینده‌پژوهی، موضـوع «مطالعه چالش‌های آینده کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی» بالاترین رتبه را در میان سـایر موضـوعات داراسـت. کارآفرینی در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و توسعه آن در آینده با موانع، مشکلات و چالش‌های متعددی در زمینه‌های مختلف روبه‌رو خواهد بود که برای حل آن‌ها باید چاره‌اندیشی کرد. این حوزه برای اینکه بتواند جایگاه خود را در فرآیند تغییر و تحولات جامعه تثبیت کند، باید از یک‌سـو، توان همراهی و سـازگاری با روند تحولات همه جانبه اقتصـادی، اجتماعی و فناوری و از سـوی دیگر توان مدیریت این تحولات را در راسـتای رسـیدن به اهداف و رسـالات خود داشـته باشـد. بنابراین رشـته علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی نیازمند مطالعه و پژوهش در باب چالش‌های احتمالی اسـت که برای کارآفرینی در آینده با آن‌ها رو به رو خواهد بود. این امر سبب می شود این حوزه آمادگی رویارویی با این چالش‌ها را پیدا کرده و در آینده با سرعت و سهولت بیشتری بتواند در جهت رفع آن‌ها اقدام کند.

یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که در محور رابطه کارآفرینی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی، موضوع «بررسی مشکلات بازار کار فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و ارائه راهکارهایی برای بهبود آن» اولویت اول را در میان سـایر موضـوعات به خود اختصـاص داده اسـت. یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دانشجویان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، یافتن شغل مناسب بعد از فارغ‌التحصیلی است. بازار کار فارغ‌التحصـیلان این رشـته با مشـکلاتی مانند افزایش تعداد دانش‌آموختگان جویای کار، عدم تطبیق دانش و مهارت‌های فارغ‌التحصـیلان این رشـته با نیازهای بازار کار و محدودبودن و عدم تنوع فرصت‌های شغلی موجود رو به رو است که اشتغال دانش‌آموختگان این رشته را با مشکلاتی مواجه خواهد ساخت. به‌همین‌منظور، مطالعه و بررسی وضعیت و چالش‌های موجود در بازارکار فارغ‌التحصیلان این رشته و ارائه راهکارهای حل این مشـکلات می‌تواند منجربه بهبود وضـعیت بازارکار و اشـتغال دانش‌آموختگان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی شود.

تحلیل یافته‌های پژوهش نشـان می‌دهد که در محور مراکز کارآفرینی، بالاترین رتبه به موضـوع «امکان‌سـنجی ایجاد مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی» اختصـاص یافته اسـت. باتوجه‌به اینکه ایجاد مراکز کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی می‌تواند به حل بسـیاری از مشـکلات بازار کار و توسعه اشتغال در این رشته کمک کند، بنابراین مطالعه و سنجش امکانات، زیرساخت‌ها و بسترهای موجود در این رشته برای ایجاد مراکز کارآفرینی، شناسایی کمبودها و تلاش برای رفع‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است.

داده‌های گردآوری شده نشان می‌دهد که در محور مطالعات مربوط به کارآفرینان، بالاترین رتبه به موضوع «ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی کارآفرین» اختصاص دارد. توسعه کارآفرینی در رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نیازمند ایجاد و توسعه ویژگی‌ها و مهارت‌های کارآفرینانه در متخصصان این رشته است. به‌این‌منظور، ارزیابی ویژگی‌های کارآفرینی متخصصان این رشته اهمیت زیادی دارد و می‌تواند منجر به پرورش و تقویت این ویژگی‌ها و مهارت‌ها در آن‌ها شود.

یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که میان دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری در خصوص مهم‌ترین موضوعات پژوهشی تعیین‌شده اختلاف معناداری وجود ندارد. نبود تفاوت معنادار در دیدگاه استادان و دانشجویان بیانگر آن است که از نظر استادان و دانشجویان دکتری، موضوعات پژوهشی تعیین شده مشابه هستند. لازم به ذکر است که موضوعات پژوهشی شناسایی شده در پژوهش حاضر از طریق مشورت و نظرخواهی از استادان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی انتخاب شده‌اند و متخصصان این رشته تا حدود زیادی در خصوص موضوعات پیشنهادی اتفاق نظر داشته‌اند، به‌همین‌ترتیب، استادان و دانشجویان در تعیین مهم‌ترین موضوعات پژوهشی دیدگاه یکسانی داشته‌اند.

نتایج کلی پژوهش بیانگر آن است که از دیدگاه استادان و دانشجویان دکتری، در میان موضوعات مختلف شناسایی‌شده در زمینه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، موضوعات تازه و کاربردی و موضوعات مرتبط با فناوری‌های اطلاعاتی نسبت به موضوعات سنتی و مباحث نظری، برای انجام پژوهش‌های آینده دارای اولویت بیشتری هستند. با توجه به نتایج حاصل این پژوهش امید است که پژوهشگران با توجه به ظهور فناوری‌های جدیدی که باعث متحول شدن این رشته شده است، به مطالعه و پژوهش در جهت رفع نیازهای جامعه بپردازند و در پژوهش‌های خود به موضوعاتی توجه کنند که متناسب با نیاز جامعه و مرتبط با پیشرفت‌های فناوری‌های نوین در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی باشند. این امر زمانی میسر می‌شود که نسبت به شناسایی و ارائه الویت‌های پژوهشی در رشته اقدام شود. در واقع، هرگونه برنامه‌ریزی در زمینه پژوهش در حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی به‌منظور هدفمندکردن موضوعات پژوهش‌ها، مستلزم شناسایی نیازهای پژوهشی این رشته است. در صورت تعیین الویت‌های پژوهشی در ابعاد مختلف رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی و به طور خاص بعد کارآفرینی، می‌توان انتظار داشت که پژوهشگران این حوزه دارای عملکرد بهتر و مؤثرتری بوده و به تبع آن پژوهش‌های رشته با اثربخشی و

کارایی بیشتری همراه با شند. خلاقیت و نوآوری بیشتری در پژوهش‌های این حوزه دیده شود و بستر لازم برای به کارگیری نتایج و یافته‌های آن‌ها در جامعه فراهم شود.

لازم به ذکر ا ست که آنچه در این پژوهش، تحت عنوان مهم‌ترین مو ضوعات و نیازهای پژوه شی در حوزه کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شـناسـی، معرفی شـده اسـت، بیشـتر بر اسـاس مطالعه متون، دیدگاه‌های صاحب‌نظران و پیمایش از استادان و متخصصان این حوزه‌ها بوده است. با وجود تلاشی که در این پژوهش برای د ستیابی به نیازها و مو ضوعات پژوه‌شی شده ا ست، پر سش از مهم‌ترین نیازها پژوهشی این حوزه پیوســته به صــورت باز خواهد ماند و از ارزش پیگیری و پژوهش بالایی برخوردار خواهد بود. دراین‌راستا، و برای برانگیختن ذهن جستجوگران، در سطوح مختلف می‌توان سؤالاتی را مطرح ساخت که همچنان ما را به پژوهش بیشتر در این زمینه فرا می‌خوانند: نیازها و الویت‌های پژوهشی واقعی در این حوزه کدام‌اند؟ آیا می‌توان گفت که محورهای معرفی شده در این پژوهش همان نیازهای پژوهشی واقعی در این ر شته هستند؟ آیا نیازهای پژوهشی شناسایی شده در این پژوهش، در راستای الویت‌های نقشه جامع علمی کشور هستند؟

منابع

اباذری، محمد ر ضا؛ باب‌الحوائجی، فهمیه؛ نو شین فرد، فاطمه (۱۳۹۱). کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش شنا سی: راهبردها و راهکارهای ارتقای کارآفرینی. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کوشش محمد حسن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشر کتابدار، ۴۴–۵۵.

بلوچ، مژگان؛ نیک فرد، ثریا (۱۳۹۱). پرتگاه‌های کارآفرینی در کتابداری و اطلاع‌ر سانی. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کوشش محمد حسن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشر کتابدار، ۶۹–۸۰.

پیر علی، علیرضــا؛ ســیادت، ســعیده (۱۳۹۱). بررســی فرصــت‌ها و چالش‌های کارآفرینی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسـانی. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کوشـش محمد حسـن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشر کتابدار، ۱۰۳–۱۱۴.

توکلی فراش، لیلا (۱۳۹۵). ترسـیم و تحلیل نقشـه علم‌نگاشـتی برون‌دادهای حوزه کارآفرینی در بازه زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۵ از طریق تحلیل هم‌رخدادی واژگان در پایگاه اسـتنادی وب آو سـاینس و تعیین جایگاه ایران در این حوزه (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه شهید چمران اهواز.

جعفری، سـکینه (۱۳۹۱). بررسـی راهکارهای ارتقای کارآفرینی در کتابداری و اطلاع‌رسـانی. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کو شش محمد حسن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشر کتابدار، ۱۲۳–۱۳۷.

جلیل‌پور، پیمان (۱۳۹۱). شناسایی عوامل مؤثر و موانع کارآفرینی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کوشـش محمد حسـن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشـر کتابدار، ۱۱۵–۱۲۳.

حیدری پناه، زهرا؛ احمدی، الهام (۱۳۹۱). بررسی مشکلات بازار کار فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی و ارائه راهکارها. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی، به کوشش محمد حسن‌زاده و غزاله عالی. تهران: نشر کتابدار، ۱۴۷–۱۵۹.

دیانی، محمدحسین (۱۳۸۷). رواج مسئله سازی و افول مسئله یابی در تحقیقات کتابداری. کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۱۱(۱)، ۳–۶.

رستگار هروکی، زهرا (۱۳۸۸). سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی کتابداران و اطلاع‌رسانان شاغل در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی شهر تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی)، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا.

سادات سیدی، زینب (۱۳۹۰). امکان‌سنجی نقش کتابخانه‌های عمومی در توسعه و ترویج کارآفرینی از دیدگاه کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

سهم بودجه پژوهش از تولید ناخالص داخلی به یک درصد رسیده است. خبرگزاری تسنیم. ۱۷ فروردین ۱۳۹۵. دسترسی در ۱۴ اسفند ۱۳۹۵ از طریق
https://www.tasnimnews.com/fa/news/1395/01/17/1040134

صفوی، زینب؛ مرادی، خدیجه (۱۳۹۲). چالش‌ها و موانع ترغیب دانش‌آموختگان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به ایجاد کارآفرینی و اشتغال‌زایی. نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی. ۲(۶)، ۵۵–۶۶.

عربیون، الوالقاسم؛ عبدالله زاده، غلامحسین؛ شریف زاده، محمد شریف (۱۳۹۴). تحلیل محتوای پژوهش‌های کارآفرینی در ایران. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع). ۷(۲)، ۷۹–۱۰۳.

فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۹۰). حکایت استفاده کاربردی از پژوهش‌ها در ایران. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۴۶(۴).

فتاحی، رحمت‌الله؛ بگلو، رجبعلی؛ آخشیک، سمیه سادات (۱۳۹۳). گذری و نظری بر گذشته، حال و آینده کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران: نگاهی به شکل‌گیری، دستاوردها و چالش‌های توسعه علم اطلاعات ودانش‌شناسی. شیراز: نامه پارسی.

فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۸). خلاقیت در پژوهش: تحلیل عناصر و عوامل نوآوری در پژوهش در چارچوب نظریه‌های خلاقیت. ارائه شده به همایش پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی: رویکردها، رویه‌ها و کاربردها، تهران.

قنادی نژاد، فرزانه؛ بیگدلی، زاهد (۱۳۹۶). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی و راهکارهای توسعه این ویژگی‌ها از نظر دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۰(۲)، ۱۶۰–۱۸۵.

لطیفی، معصومه؛ صیامیان، حسن؛ مهدی زاده، حسین (۱۳۹۱). بررسی رابطه قدرت مدیران اداره کل کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور با ویژگی های شخصیتی کارآفرینی کتابداران. در کارآفرینی و بازار کار در کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی، ۲۸۱. به کوشش محمد حسن زاده و غزاله عالی، ۳۱.

منصوری نژاد، عبدالحکیم؛ نقشینه، نادر؛ احمد پور داریانی، محمود (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۱۸(۳)، ۴۴۹–۴۶۸.

میرزا صفی، اعظم؛ رجایی پور، سعید؛ جمشیدیان، عبدالرسول (۱۳۹۰). رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان. کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۱۴(۱). ۲۴۱-۲۶۸.

نوروزی، محمدرضا (۱۳۸۸). موانع کارآفرینی دانشگاهی و اقدامات راهبردی برای تقویت کارآفرینی دانشجویان. کار و جامعه، ۱۱۱، ۱۰-۱۷.

وکیلی، یوسف؛ انصاری، محسن (۱۳۹۰). ارزیابی روش‌های پژوهش کارآفرینی در کشور و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده. توسعه کارآفرینی، ۴(۱۳)، ۱۸۵-۲۰۴.

Aldrich, H.E. (1992). Methods in Our Madness? Trends in Entrepreneurship Research. In Sexton, D.L. & Kasarda, J.D. (eds.), the State of the Art of Entrepreneurship (191-213). Boston, MA: PWS-Kent Publishers. Retrieved 2016, September 12, from https://www.researchgate.net/publication/245024255_Methods_in_Our_Madness_Trends_in_Entrepreneurship_Research

Busenitz, L. W., West, G. P., Shepherd, D., Nelson, T., Chandler, G. N. & Zacharakis, A. (2003). Entrepreneurship research in emergence: Past trends and future directions. Journal of Management, 29(3): 285-308. https://doi.org/10.1016/S0149-2063(03)00013-8

Cottam, keith M. (1989). The Impact of library “Entrepreneur” on technology. Library Trends, 37(4), 521-531. Retrieved 2017, December 4, from https://www.researchgate.net/publication/32961185_The_Impact_of_the_Library_Intrapreneur_on_Technology

Davidsson, P. & Wiklund, J. (2001). Levels of analysis in entrepreneurship research: Current research practice and suggestions for the future. Entrepreneurship Theory and Practice, 25(4), 81-99. https://doi.org/10.1007/978-3-540-48543-8_12

Du Toit, A. (2000). Teaching infopreneurship: Student perspectives. Aslib proceedings. 52(2),83-90. MCB UP Ltd. https://doi.org/10.1108/EUM0000000007003

Ibrahim, N & Mas’ud, A. (2016). Moderating role of entrepreneurial orientation on the relationship between entrepreneurial skills, environmental factors and Jennings, D. F. (1994). Multiple perspectives of entrepreneurship: Text, readings, and cases (53-57). South-Western Pub. Doi: 10.5267/j.msl.2016.1.005

Ireland, R.D., Reutzel, C.R. & Webb, J.W. (2005). Entrepreneurship research in AMJ: What has been published, and what might the future hold? Academy of Management Journal, 48, 556-564. https://doi.org/10.5465/amj.2005.17843937

Keupp, M. M. & Gassmann, O. (2009). The past and the future of international entrepreneurship: A review and suggestions for developing the field. Journal of Management, 35(3), 600-633. https://doi.org/10.1177/0149206308330558

Leonard, E., & Clementson, B. (2012). Business librarians and entrepreneurship: Innovation trends and characteristics. New Review of Information Networking, 17(1), 1-21. https://doi.org/10.1080/13614576.2012.671715

Romaugando. Lugisani S. (2010, September). An exploratory study of infopreneurshp as a job option for library and information science student: A Litrature review. Paper presented at the 11th DIS Annual Conference, Richardsbay, University of Zululand, South Africa. Retrieved 2016, September 12, from http://www.lis.uzulu.ac.za/research/conferences/2010/DIS_Conference_2010Ramagundo_reviced_version.pdf

Teixeira, A., (2011). Mapping the (in) visible college(s) in the field of entrepreneurship. Scientometrics, 89, 1–36. Retrieved 2017, September 6, from https://www.fep.up.pt/docentes/ateixeira/My%20papers/2011_Teixeira.pdf

Ucbasaran, U., Westhead, P. & Wright, M. (2001). The focus of entrepreneurial research: Contextual and process issues. Nottingham University Business School, Nottingham, England. https://doi.org/10.1177/104225870102500405

White, H. S. (1987). Entrepreneurship and the library profession. Journal of library administration, 8(1), 11-27. https://doi.org/10.1300/J111V08N01_03